

Vega
verneområdestyre

Høringsdokument

Forvaltningsplan for Holandsosen naturreservat

Forvaltningsmyndighet: Vega verneområdestyre
<https://www.miljodirektoratet.no/om-oss/miljodirektoratets-organisasjon/statens-naturoppsyn/kontakt-statens-naturoppsyn/>

Oppsyn: <https://www.miljodirektoratet.no/om-oss/miljodirektoratets-organisasjon/statens-naturoppsyn/kontakt-statens-naturoppsyn/>

Fylke: Nordland

Kommune: Vega

Verneform: naturreservat

Verneplan: Verneplan for våtmark

Vernet dato: 21.12.2000

Innhold

1.0 Om forvaltningsplanen	2
Forvaltningsmyndighetens oppgave	2
Tilleggsopplysninger.....	3
2.0 Områdefakta	4
Eierstruktur	4
Formål	4
Internasjonale forpliktelser	4
Beskrivelse av verneområdet	5
Naturfaglig kvalitet	5
Geologi beskrivelse	6
Klimaendring.....	6
Påvirkning.....	6
Bruk og historikk	8
3.0 Forvaltning	10
Forvaltningsmål.....	10
Forvaltningsstrategi.....	10
Utfordringer	10
Besøkstrategi.....	14
4.0 Tiltaksplan.....	17
5.0 Naturmangfoldloven	19
Verneforskrift URL.....	19
Dispensasjonssøknader og saksbehandling.....	19
6.0 Forvaltningsmyndighetens retningslinjer.....	22
7.0 Kunnskapsgrunnlag.....	25

1.0 Om forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi retningslinjer om bruk og brukerinteresser, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging og andre tiltak. Forvaltningsplanen er en presisering og en utdyping av verneforskriften, og gir retningslinjer for dispensasjonspraksis. Forvaltningsplanen definerer videre mål for forvaltningen av verneområder, og beskriver aktuelle tiltak for skjøtsel, besøksforvaltning mv. Verneforskriften med tilhørende vernekart gir rammen for utarbeidelse av forvaltningsplanen. Forvaltningsmyndigheten har ansvar for utarbeidelse av forvaltningsplan. Utkast til forvaltningsplan sendes, etter godkjenning av Vega verneområdestyre og faglig godkjenning av Miljødirektoratet, nå på høring til grunneiere og berørte interesser.

Vega verneområdestyre er ansvarlig for å gjennomføre revisjon av forvaltningsplanen. Planperioden vil være på 10 år men ved behov kan planene revideres før planperioden utløper.

Det er et mål at forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen skal etablere gode rutiner for samarbeid mellom sentrale aktører lokalt, regionalt og nasjonalt.

Forvaltningsplanen viser hvordan oppgaver og ansvar er fordelt mellom noen sentrale aktører i verneområdet i henhold til blant annet lover og regelverk.

Verneområdene er del av Vegaøyan Verdensarv, det legges derfor vekt på godt samarbeid med den stedlige verdensarvkoordinatoren og Vega kommune for å samordne innsatsen.

Forvaltningsmyndighetens oppgave

Miljødirektoratet har med hjemmel i naturmangfoldloven § 62 annet ledd og tredje punktum delegert myndigheten for forvaltning av Holandsosen naturreservat til Vega verneområdestyre, og fastsatt vedtekter for styrets utøvelse av myndighet.

Vega verneområdestyre har ansvar for å forvalte verneområdet i tråd med verneformålet og å treffe nødvendige tiltak hvis verneverdier trues. Forvaltningsansvaret innebærer utøvelse av myndighet etter verneforskriften. I hovedsak innebærer dette myndighet til å gi dispensasjon fra vernebestemmelsene og myndighet til å gi utfyllende retningslinjer om forvaltning og skjøtsel gjennom forvaltningsplaner. Forvaltningsmyndigheten har videre ansvar for å gi informasjon til grunneiere, rettighetshavere og allmennheten, gjennomføre skjøtsel og sørge for registrering av naturverdier. Forvaltningsmyndighetens handlingsrom følger av naturmangfoldloven og verneforskriften for det aktuelle verneområdet gjennom forbudsbestemmelser, unntaksbestemmelser og spesifiserte dispensasjonsbestemmelser.

Øverste forvaltningsorgan er Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet som har overordnet ansvar for verneområdeforvaltningen, blant annet gjennom klagebehandling

og fastsettelse av rammene for forvaltningen. De rettslige rammene og muligheten for utøvelse av skjønn er de samme uavhengig av hvem som er forvaltningsmyndighet.

Vega kommune er myndighet på de fleste andre lovverkene som kan få betydning i naturreservatet, som plan- og bygningslov og motorferdsellov.

Statens naturoppsyn er forvaltningens feltapparat. Statens naturoppsyn har ansvar for tilsyn i verneområdet og anmelder eller informerer dersom de kommer over lovbrudd.

Vega verneområdestyre har ifølge vedtektene et selvstendig ansvar for å reagere på lovbrudd.

Styret har, sammen med Stiftelsen Vegaøyan verdensarv oppnevnt et rådgivende utvalg. Utvalget består av representanter for de ulike interessene i området. Verneområdestyret har minst ett årlig dialogmøte med rådgivende utvalg.

For å sikre at forvaltningen av verneområdene blir godt integrert i den kommunale forvaltningen, har styret oppnevnt et administrativt kontaktutvalg bestående av representanter fra administrativt nivå i Vega kommune.

Tilleggsopplysninger

Oppstarts melding med prosjektplan for utarbeidelse av forvaltningsplan for alle verneområdene på Vega ble sendt til kommune, fylkeskommune, andre statlige sektormyndigheter, grunneiere, og andre rettighetshavere og aktuelle brukergrupper den 24. mai 2024. Det ble samtidig invitert til å komme med innspill og til å delta på informasjon – og innspills møter i tidlig fase, for grunneiere og interessenter i verneområdene.

Oppstarten ble dessuten annonsert i lokalaviser, og oppstarts meldingen ble lagt ut på aktuelle nettsider. I tillegg har verneområdemyndigheten arrangert et eget innspillsmøte for verneområdet og åpnet opp for innspill underveis i prosessen. På innspills møte ble aktuelle temaer gjennomgått og innkomne innspill drøftet.

Forrige forvaltningsplan, Forvaltningsplan for Vegaøyan verdensarvområde (2015 - 2022), inkluderer forvaltningsplan for Holandsosen naturreservat. Besøksstrategi og tiltaksplan for alle verneområdene i Vega kommune, inkludert for Holandsosen naturreservat, ble ferdigstilt i 2020. Forvaltningsplan (2015 - 2022) og besøksstrategien (2020) blir nå revidert og her slått sammen til en ny forvaltningsplan for Holandsosen naturreservat.

Vega kommune vedtok i 2024 ny samfunnsdel i kommuneplanen, hvor ny forvaltningsplan for Vegaøyan verdensarv er integrert. Holandsosen naturreservat og alle andre verneområdene i Vega kommune ligger i Vegaøyan Verdensarv. Samfunnsdelen beskriver kommunens langsiktige mål og strategier for samfunnsutviklingen i

kommunen, og skal gi retning for politiske prioriteringer, arealbruk og kommunens tjenesteyting.

2.0 Områdefakta

Eierstruktur

Det fredede område berører følgende gnr./bnr.: 30/1, 2, 4, 5, 12, 13, 21, 27, 28, 33/1, 34/1, 3, 4, 6, 7, 10, 14, 16, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 28, 29, 31, 35, 38, 39, 40, 41, 52, 57, 59, 68, 69, 132.

Vernegrense

Vernekart finnes i [Naturbase kart](#)

Formål

Holandsosen naturreservat har som verneformål å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å verne om områdets sentrale betydning for våtmarksfugl til alle årstider.

Internasjonale forpliktelser

Internasjonalt samarbeid er avgjørende for å løse verdens klima- og miljøutfordringer. Norge har signert mange konvensjoner, avtaler og programmer om miljør samarbeid over landegrenser. Gjennom avtalene forplikter vi oss til å forvalte vår egen natur slik at vi bidrar til å nå felles miljømål. Noen av avtalene har særlig betydning forvaltningen av verneområdene i Vega kommune.

Verdensarvkonvensjonen

Holandsosen naturreservat ligger i Vegaøyan verdensarvområde. Vegaøyan ble innskrevet på [UNESCOs](#) liste over verdens natur- og kulturarv i 2004.

Verdensarvstatusen betyr at Norge har ansvar for å ta vare på kultur- og naturverdiene som lå til grunn for UNESCOs vedtak.

Verdensarvstatusen til Vegaøyan bygger på 19 universelle delverdier og 4 nasjonale verdier, som landskap, geologi og biologisk mangfold (se side 34 Kap. 2 i kommuneplanens samfunnsdel 2025 – 2036). Bevaring av de store fuglebestandene og det rike artsmangfoldet er spesielt viktig for å opprettholde verdensarvstatusen.

De viktigste virkemidlene for å ta vare på naturverdiene er Naturmangfoldloven og verneforskriftene for verneområdene, sammen med Vega kommunes planverk etter Plan og bygningsloven. Verneområdestyrets oppfølging av verneområdene i Vegaøyan, og samarbeidet med Vega kommune som forvalter randsonen, er avgjørende for å oppfylle Norges internasjonale forpliktelser.

Gjeldende nasjonal politikk legger til grunn at verdensarvområder skal utvikles som fyrtårn for beste praksis natur- og kulturmiljøforvaltning. Denne ambisjonen omfatter også verneområdene innenfor verdensarvområdet.

IUCN

Norge er medlem i Den internasjonale naturvernunion, IUCN. Den har som mål å bevare natur og biologisk mangfold. IUCN forvalter et system for klassifisering av verdens verneområder, [IUCN kategorier](#). Disse kategoriene benyttes i stor grad for å sammenlikne arbeidet med verneområder mellom ulike land, både regionalt og globalt. Status for norske verneområder rapporteres jevnlig fra Miljødirektoratet.

Beskrivelse av verneområdet

Naturfaglig kvalitet

Informasjon om naturverdier i Holandsosen naturreservat oppdateres automatisk gjennom [Naturbase: Natur og miljø på kart - miljødirektoratet.no](#) og [Artsdatabanken | Kunnskapsbank for naturmangfold](#)

Våtmarksområdet Holandsosen naturreservat omfatter marine gruntvannsområder med småøyer, holmer og skjær, tidevannsareal med mudder- og kvikkleireparti, brakkvannstjern, og småvassdrag i et småkupert heitereng. Berggrunnen har delvis kalkfjell og gir grobunn for rik vegetasjon. En finner således variasjon fra rikmyrparti til fattige myrdrag. Vatn og tjønner er stort sett omgitt av breie og frodige vegetasjonsbelter. Her finnes varierte strandengparti og utover i sjøen rike ålegrasenger. Vegamaure og orkideer knytter seg til dette området. Holandsosen er kjent som kjerneområde for vegamaure som finnes kun i Vega kommune. Bevaringstiltak som beiting og lyngbrenning hjelper til med å opprettholde det åpne, kalkrike lynghei-miljøet som vegamaure krever.

Innen området finnes det spredte forekomster av planta bartrær, samt to nedlagte boplasser omgitt av små tidligere overflatedyrka arealer. Ei kraftlinje og ei telefonlinje krysser gjennom området.

Holandsosen er i likhet med det nærliggende Kjellerhaugvatnet naturreservat et viktig delområde av Vegas særdeles omfattende og betydningsfulle våtmarksområder med et usedvanlig rikt og variert fugleliv gjennom mesteparten av året. Pr 31.10.00 er 149 fuglearter registrert innen reservatet, herav ca. halvparten våtmarks arter. Under trekketidene vår og høst framstår Holandsosen som et av de viktigste delområdene i Vegas våtmarkssystem for ender og vadere, både for arter som hekker i landsdelen og for mer langveisfarende arter som f.eks. tundralo, polarsnipe, tundrasnipe, lappspove og sotsnipe. Det er særlig gruntvannsområdene og de næringsrike tidevannsarealene som er viktige for trekkfuglene. Også hekkefaunaen er rik og omfatter i tillegg til vanlige arter i regionen også mer sjeldne og fåtallige arter som f.eks. smålom, gravand og skjeand. Midtvinters består våtmarksfuglefaunaen hovedsakelig av sangsvane, stokkand, siland

og marine dykkender som ærfugl, havelle og svartand. Av pattedyr er elg, rådyr og hare vanlige arter innenfor reservatet, samt oter og sel.

Holandsosen ble midlertidig fredet fra 11.06.1980, og denne varte frem til endelig fredningsvedtak 21.12.2000.

Tufter og rester etter bosetning finnes på Sør-Nautøya og Strauman. Vega verneområdestyre har i samarbeid med grunneiere satt opp en informasjonstavle ved de gamle tuftene på Sør-Nautøya.

Geologi beskrivelse

Under vegetasjonen finnes kalkrike bergarter — noe som gjør at vegetasjonen både er næringsrik og basekrevende. Denne berggrunnen er sjelden på Helgeland, og gir grunnlag for eksotisk botanikk som orkideer og den rødlistede “vegmaure”. Halvparten av landarealet består av kystlynghei som vokser på denne kalkrike, men næringsfattige berggrunnen. Dette habitatet er globalt sjeldent og skjøttes gjennom beiting og lyngbrenning.

Klimaendring

Klimaet har avgjørende betydning for forekomsten og utbredelsen av naturtyper og arter i økosystemene. Høyere temperatur kan endre artssammensetningen, f.eks. ved at varmekjære arter vil kunne spre seg nordover i landet, og høyere opp i fjellet, ofte på bekostning av mer kuldetolerante, alpine og polare arter. Alpine arter er spesielt sårbar for klimaendringer i og med at de verken kan flytte oppover i høydegradient eller lengre nordover. En annen konsekvens av klimaendringer er lengre vekstsesong, som kan være gunstig for noen arter. Lengre vekstsesong kan bidra til å endre artssammensetningen i vegetasjonsdekket, ved at noen arter utkonkurrerer andre. Kulturlandskap og vil være større utsatt for gjengroing. I Holandsosen naturreservat kan dette ramme den totale artssammensetningen i naturreservatet.

Norsk klimasenter har laget [klimaprofil for Nordland](#) som er et kunnskapsgrunnlag for planlegging av klimatilpasning basert på forventede klimaendringer og klimautfordringer i fylket.

Påvirkning

Sitkagran

Svartelistearten sitkagran har blitt plantet i enkelte deler av reservatet samt rett utafor grensen til reservatet. Fra 2013 frem til i dag har Vega verneområdestyre fått det meste av sitkagrana hugget ned og fjernet fra naturreservatet. Etter hogsten ser man at det vokser opp sitkagranplanter i hogstfeltetene i tillegg til at sitkagranskogen utafor naturreservatet sprer seg inn og vil etablere seg der. Sitkagranindivider kan vokse seg større og begynne å påvirke områdets karakter med tanke på åpenhet, artssammensetning og de hydrologiske forhold.

Veitistel

Veitistel har i løpet av de siste 5–10 årene blitt stadig hyppigere registrert i naturreservatet. På dyrket mark utgjør den ingen trussel, ettersom den blir utkonkurrert av andre planter og slått under innhøstingen av fôret. På beiteområder derimot, har veitistelen ingen naturlige fiender. Gras og urter rundt den beites ned, mens den selv får stå i fred og vokse. Etter hvert kan den danne tette bestander som rager opptil halvannen meter over bakken – som en liten skog midt i beitet. Dette fører til redusert beiteverdi og tap av konkurransesvake arter i det åpne kulturlandskapet.

Lauvkratt

Lauvkratt er hurtigvoksende trær som trives i åpent og lysfult landskap. Lauvskog hindrer spiring av beiteplanter og dermed biomasse som fører til økning av beitekapasiteten til området. Fra 2014 - 2019 har forvaltningsmyndigheten derfor fjernet og tynnet ut lauvskog i naturreservatet. I dag ser vi at det særlig i hogstfelt hvor det tidligere har stått sitkagranskog, kommer opp tett lauvkrattskog. Sitkagran er en skyggetolerant og dominerende art som ofte utkonkurrerer løvtrær når skogen er tett. Når denne granen fjernes, mister løvplantene sin viktigste konkurrent og kan vokse fritt.

Einer

De siste 10 årene er det blitt observert en økende dekningsgrad av einer. Einer trives på tørr, næringsfattig jord – typisk for gamle beitemarker og lyngheier. Den beites lite av husdyr og hjortedyr, og får derfor et konkurransefortrinn når det åpne landskapet ikke lenger skjøttes aktivt. Som art er einer seiglivet, hardfør og motstandsdyktig mot sykdom, og lite attraktiv for beitedyr. Dette gjør at den kan overleve lenge og dominere i landskapet, særlig der naturlig foryngelse av trær uteblir. Med tiden kan einer danne tette kratt som skygger ut lavtvoksende arter og reduserer arts mangfoldet i det åpne kulturlandskapet.

Avrenning landbruk og forurensning fra spredt avløp

Noen av vannforekomstene på Vega berører våtmarksområdet i Holandsosen naturreservat. Ifølge *Vann-Netter* er den økologiske tilstanden til vannforekomsten som berører Holandsosen naturreservat klassifisert som «moderat». Det betyr at vannet ikke har god nok kvalitet i henhold til miljømålene i vannforskriften (som følger EUs vanndirektiv) og at det kan være behov for tiltak for å forbedre tilstanden.

Menneskelig ferdsel

Tradisjonelt har det i naturreservatet vært ferdsel knyttet til husdyrshold, jakt og friluftsliv. Endret ferdselsmønster til verneområdet kan ha flere konsekvenser, avhengig av typen og omfanget av endringen. I tillegg til å være et naturreservat er dette området en del av Vegaøyan Verdensarv og har en høy verdi både naturmessig og kulturelt.

Konsekvenser som kan oppstå ved endret menneskelig ferdselsmønster er at fugl bli forstyrret i områdene hvor de oppholder seg og som kan gjøre at det blir mindre attraktivt

for de stedegne fuglene. Endret og mer ferdsel kan også gi støy og visuelle forstyrrelser for folk som søker ro og nærhet til naturen.

Her er det et også et potensial for positive konsekvenser. Dersom ferdselsmønsteret styres på en bærekraftig måte, kan det også føre til positive effekter som økt bevissthet om områdets natur- og kulturverdier gjennom tilrettelegging av stier, informasjonsmateriell og guidede turer og redusert press på sårbare områder gjennom kanaliserte ruter og sonering.

Digitale kart som presenterer oppdatert informasjon om sårbare natur- og kulturverdier i Vegaøyan Verdensarv vil være en effektiv formidlingskanal til brukere av området. Et slikt kart kan inkludere data om verneområder, dunvær, ferdselsforbudssoner samt sårbare områder for fugl og annet dyreliv. Et slikt verktøy vil være en verdifull informasjonskanal for forvaltning, næringsaktører, grunneiere og andre brukere av verdensarvområdet.

Bruk og historikk

Restriksjonsområder

Det er ingen områder med ferdselsforbud i verneområdet. Bruk av modellfly (inkludert droner) og modellbåter er forbudt. Det samme gjelder camping og oppsetting av kamouflasjeinnretninger i forbindelse med fotografering. Det er forbud mot lavtflyging over verneområdet. Hunder skal holdes i bånd hele året.

Brukshistorie

Holandsosen naturreservat er del av et gammelt kulturlandskap. Fra 1960-tallet og frem til i dag har området i liten grad blitt benyttet i forbindelse med jordbruksnæring. Skogbruksinteressene innenfor reservatet vurderes som små, men det er tidligere plantet sitkagran innenfor reservatet og det finnes i dag forekomster av spredt sitkagran. Dersom dette ikke blir skjøttet kan dette true verneverdiene som er knyttet til både fugleliv og vegetasjon. Uttak av sitkagran og ettervekst av denne samt beiting er derfor en prioritert forvaltningsoppgave av verneområdemyndigheten.

Landbruk

Holandsosen naturreservat ble inngjerdet i 2010 og det har siden da vært sommerbeite med sau. Avgrensningen av beite-området strekte seg utover grensene til naturreservatet. Siden det ikke finnes nøyaktige tall for tidligere tids omfang av beiting innenfor reservatet vil Vega verneområdestyre legge til grunn et beiteomfang som anbefalt i skjøtelsesplanen samt de erfaringer som gjøres etter dagens beiting i området.

På grunn av rik orkidéflora knyttet til den rike lyngheia og rikmyrene er den optimale skjøtselen beiting med storfe. Storfe beiter også i større grad enn sau i fuktige myr- og engområder. I restaurerings- og den tidlige skjøtelsesfasen anbefales det i tillegg beite med sau. Sau beiter på lauvkratt slik at disse etter hvert dør og saubeite gir mindre gjenvækst enn manuell rydding. Det foreslås i tillegg til sommerbeite med sau og storfe

helårsbeite med gammelnorsk sau da denne vil redusere oppslag av vedvekster. I tillegg til beite anbefales det i restaureringsfasen noe manuell rydding av einer og lauvkratt.

I kystlyngheier er også lyngsviing et nødvendig tiltak for å fornye røsslyngen og stoppe gjengroingen slik at både beiteverdien og arts mangfold i lyngheiene holdes høyt. Kvalvik mfl. (NIBIO 2012) har utviklet «Sviplan for Holandsosen» som fungerer som en veiledning for Vega verneområdestyre ved sviing i Holandsosen. Målet med lyngsviing er å forbedre beitet i lyngheier og bevare det biologiske mangfoldet.

Friluftsliv

Forskriften har ingen særlige regler om ferdsel, men alle har plikt til å opptre varsomt ref. §6 i mnl. aktsomhetsbestemmelsen. Holandsosen naturreservat benyttes som tur- og rekreasjonsområde. Det er gamle stier/tråkk gjennom området. Flere av disse er gjengrodd. Områdets bruk til rekreasjon og friluftsliv antas å øke i framtiden som følge av etablering av forvaltningsknutepunktet, og økt turisme på Vega.

Jakt og Fiske

Det har siden 1980-tallet bygd seg opp både en elgstamme og en rådyrstamme på Vega som det jaktes på. Det drives jakt på elg og rådyr innenfor Holandsosen naturreservat.

Reiseliv og besøkspunkt

Vega verneområdestyre har tilrettelagt for besøkende i naturreservatet ved å etablere en sti som går gjennom reservatet samt informasjon om naturreservatet i tilknytning til stien.

Det er ingen hjemmel for etablering av nye stier i naturreservatet. Å etablere en sti er et tilretteleggingstiltak som må omsøkes og som må vurderes etter naturmangfoldloven §48.

Forskning og undervisning

Holandsosen naturreservat brukes i dag til ulike undervisnings- og forskningssammenheng, og potensialet for slik virksomhet er stort. Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike vegetasjon og fugleliv, samt kulturhistorie.

Vega verneområdestyre har samarbeid lokale og regionale skoler som praktiserer skjøtsel i naturreservatet.

Holandsosen naturreservat har, etter initiativ fra forvaltningsmyndigheten, fått utarbeidet skjøtselsplaner.

3.0 Forvaltning

Forvaltningsmål

Forvaltningen av Holandsosen naturreservat skal sikre at verneverdiene opprettholdes eller forbedres over tid slik at naturreservatet fortsetter å være et viktig våtmarksområde med tilhørende vegetasjon og dyreliv inkludert våtmarksfugl til alle årstider.

Forvaltningen skal være i samsvar med Norges internasjonale forpliktelse for ivaretagelse av Vegaøyan Verdensarv.

Delmål

1. Opprettholde eller øke bestandsnivåer av stedegne våtmarksfugl over tid.
2. Opprettholde naturtypene i naturreservatet.
3. Samarbeid med Vega kommune og andre relevante aktører om forvaltningen av verneverdiene og at disse samsvarer med ivaretagelse av verdiene i Vegaøyan Verdensarv, jfr. Forvaltningsplan for Vegaøyan Verdensarv (2025 – 2036).
4. Legge til rette for ferdsel der dette er forenlig med verneformålet.

Forvaltningsstrategi

1. Sørge for oppdatert kunnskap om naturverdiene.
2. Utføre målrettede naturrestaurerings- og skjøtselstiltak som bidrar til å opprettholde eller styrke verneverdiene.
3. Utvikle felles rekrutteringsstrategi og formidlingsstrategi for ivaretagelse av kulturbetingete naturverdier.
4. Informer om naturreservatet og dets forvaltning ved Vega verdensarvsenter og andre relevante arenaer.

Utfordringer

Vega verneområdestyre har ansvar for å ivareta verneverdiene og sette i gang skjøtsel og tiltak dersom verneverdiene trues. Holandsosen naturreservat skal forvaltes etter verneforskriftens bestemmelser i samsvar med verneformålet.

Utfordringene er å redusere trusler mot verneverdiene. Trusler kan skyldes endringer utenfor selve verneområdet som for eksempel klimaendring eller endring av næringstilgangen for fugl i overvintrende områder. Dette er trusler som forvaltningsmyndigheten ikke har innflytelse på gjennom forvaltningen av verneområdet. Trusler kan også skyldes forhold og hendelser innenfor verneområdet. Utfordringer som forvaltningsmyndigheten kan gjøre noe med for å redusere trusler mot verneverdiene i Holandsosen naturreservat er blant annet:

1. Oppdatert kunnskap om sårbare naturverdier og skjøtselsbehov

Naturreservatet bærer preg av gjengroing. Vega verneområdestyre ønsker en kunnskapsbasert forvaltning av området som ikke går på bekostning av verneverdier. Det er behov for oppdatert kunnskap av naturverdiene i naturreservatet, inkludert ornitologisk overvåking med tilhørende anbefalinger av tilretteleggingstiltak og skjøtselstiltak.

En del av verneformålet er å verne om områdets sentrale betydning for våtmarksfugl til alle årstider. Våtmarksfugler trenger åpne, fuktige områder med lav vegetasjon og tilgang til næring. Det er en utfordring knyttet til gjengroing, for å sikre og bevare det botaniske og ornitologiske mangfoldet i de kalkrike kystlyngheiene, i rikmyrene og våtmarka i Holandsosen.

Skjøtselsplaner og Sviplan for Holandsosen har gitt forvaltningsmyndigheten veiledning om hvordan man best mulig skjøtter verneområdet for å ivareta området. Det er behov for jevnlig oppdatering av skjøtselsplan og Sviplan for Holandsosen som gir anbefalinger om riktige naturrestaurerings- og skjøtselstiltak for å ivareta verneverdiene i naturreservatet.

Vega verneområdestyre legger til rette for å ha dyr på beite i sesongen, gjennomfører hogst av sitkagran og krattvegetasjon samt brenning av lyng. Vega verneområdestyre opplever at det er en utfordring at spredt sitkagran og annen krattvegetasjon etablerer seg og utkonkurrerer den kulturbetingete og stedegne vegetasjonen. I tillegg erfarer verneområdeforvaltningen at einer vokser og dominerer vegetasjonsdekket i noen av naturreservatets områder og at denne utviklingen skjer raskt.

2. Avrenning landbruk og forurensning fra spredt avløp

Noen av vannforekomstene på Vega berører våtmarksområdet i Holandsosen naturreservat. God økologisk tilstand i vannforekomsten som berører Holandsosen naturreservat er en forutsetning for å opprettholde verneverdiene i området.

Våtmarksøkosystemet i naturreservatet er direkte avhengig av vannkvalitet, naturlig næringsbalanse og økologiske prosesser i tilknyttede vannforekomster. Når den økologiske tilstanden er klassifisert som «moderat», indikerer dette at økosystemet er påvirket av menneskelig aktivitet i en grad som kan føre til forringelse av naturverdier.

En sannsynlig påvirkningsfaktor er økt tilførsel av næringsstoffer fra landbruk og annen arealbruk i nedbørfeltet. Avrenning av fosfor og nitrogen kan føre til eutrofiering, med økt algevekst, endrede lysforhold og redusert oksygentilgang i vannmassene. Slike endringer kan påvirke sammensetningen av vannplanter, bunndyr og mikroorganismer, og dermed også næringsgrunnlaget for fugl og andre arter som er avhengige av våtmarksområdet.

Forringet vannkvalitet kan på sikt føre til redusert artsmangfold og svekket økologisk funksjon i våtmarka, blant annet ved at mer næringskrevende arter favoriseres på

bekostning av arter tilpasset naturlige, næringsfattige forhold. Dette kan igjen redusere områdets verdi som hekke-, raste- og leveområde for våtmarksfugl.

I henhold til vannforskriften skal alle vannforekomster ha minst «god» økologisk tilstand. Når vannforekomsten som berører Holandsosen naturreservat ikke oppfyller dette kravet, er det nødvendig å iverksette tiltak for å redusere påvirkningen og forbedre tilstanden. Dette kan blant annet innebære tiltak for å begrense næringsavrenning fra landbruket i nedbørfeltet.

Det er derfor viktig at kommuner og ansvarlige myndigheter følger opp med planlegging og gjennomføring av nødvendige tiltak, og at verneområdeforvaltningen bidrar til å sikre at hensynet til naturreservatet blir ivaretatt i arbeidet etter vannforskriften.

3. Holde leveområder for fugl mest mulig fri for forstyrrelser

Hunder skal holdes i bånd hele året. Hunder kan være en vesentlig forstyrrelsesfaktor og trussel for fugl som oppholder seg i naturreservatet både når de er på trekk, men også i hekketiden. Når rugende fugler skremmes av reirene, rekker de gjerne ikke å dekke til eggene. Synlige egg blir lett tatt av kråker eller andre predatorer som også oppholder seg i naturreservatet. Selv om rugende fugler blir liggende på reiret, vil forstyrrelser kunne føre til stress og dårligere hekkesuksess.

Menneskelig ferdsel kan forstyrre fugle- og dyrelivet på flere måter, både direkte og indirekte ved å skremme dyr og fugler bort fra bo, reir og unger, forstyrre dyrenes hvile og næringssøk, ødelegger leveområdene deres samt støy og lysforurensning. Dette kan føre til færre dyr og fugler i naturreservatet.

Vega verneområdestyre har en viktig rolle når det gjelder å gi informasjon til grunneiere og andre interessenter om vernebestemmelser og om hvordan man tar hensyn til flora og fauna i naturreservatet.

4. Etablere insentiver for aktiv forvaltning av områder som grenser til naturreservatet, med særlig vekt på å redusere risiko for frøspredning fra sitkagran.

Det er en utfordring at sitkagran som står utenfor verneområdegrensen sprer seg og etablerer seg inne i naturreservatet. Gjennom frøspredning kan sitkagran gradvis fortrenge lys- og næringskrevende arter og dermed true den stedegne vegetasjonen og de verneverdige naturtypene.

Innenfor verneområdet er fremmede treslag fjernet som en del av forvaltningen for å ivareta verneverdiene. Denne innsatsen svekkes imidlertid når det fortsatt finnes bestander av sitkagran i tilgrensende områder uten tilsvarende oppfølging. Frøspredning herfra fører til reetablering inne i reservatet og øker behovet for gjentatte og kostnadskrevende tiltak.

For å redusere risikoen for frøspredning og sikre en mer helhetlig verneområdeforvaltning, bør det etableres insentiver som stimulerer grunneiere og rettighetshavere til aktiv forvaltning av arealene som grenser til reservatet. Dette kan omfatte støtteordninger til fjerning av sitkagran eller andre virkemidler som gjør det attraktivt å gjennomføre forebyggende tiltak.

En slik tilnærming vil bidra til å redusere presset på verneområdet, styrke effekten av tiltakene som gjennomføres innenfor reservatet og gi en mer langsiktig og kostnadseffektiv forvaltning av naturmangfoldet i området. Samarbeid mellom forvaltningsmyndigheter og grunneiere vil være avgjørende for å oppnå dette.

5. Demografi

Den demografiske utviklingen på Vega – særlig nedgang i befolkning kan skape store utfordringer for skjøtselen i Holandsosen naturreservat. Uten aktiv forvaltning risikerer området å gro igjen, noe som svekker både naturverdier og opplevelsesverdi. Bevaring krever derfor gode rekrutteringsopplegg, langsiktige tilskuddsordninger og nye former for engasjement og tilflytting.

6. Formidling av verneområdenes verdier til barn og unge

For å bevare verneområdene er det avgjørende at både dagens og fremtidens generasjoner kjenner til dem. Dette krever formidling av kunnskap til barn og unge og til befolkningen generelt, både lokalt på Vega og i regionen ellers. Gjennom tilpassede undervisningsopplegg, aktiviteter og opplevelser kan vi styrke forståelsen for betydningen av naturmangfoldet og kulturarven som verneområdene representerer.

Når flere får innsikt i de verdiene som knytter seg til verneområdene – enten det gjelder landskapet, artsmangfoldet eller den historiske bruken av naturen – vil forståelsen og engasjementet for å ta vare på dem øke.

På sikt kan dette bidra til å styrke den lokale identiteten. Kunnskap og stolthet over egen natur og historie danner et solid grunnlag for å ivareta verneområdene, samtidig som det gir befolkningen en sterkere tilknytning til stedet de bor.

7. Holde strendene fri for marint søppel og oljesøl

Søppel som etterlates eller skylles på land i fjæresonen, utgjør en fare for fugl og dyr som kan forveksle plast med næring eller ta skade på annen måte. Det foregår årlig noe opprydding i strandsonen i regi av grunneiere og andre private aktører.

Olje som når frem til verneområdet vil utgjøre en skade for fugl og dyr. Oljeutslipp i fjæra rammer fugler og dyr både direkte (fysisk og gjennom forgiftning) og indirekte (gjennom ødelagte leveområder og matmangel). Det er avgjørende at oljevernberedskapen er så bra som mulig for å minimere skaden på verneverdiene.

Besøkstrategi

Innledning

Arbeidet med en besøksstrategi for verneområdene har som mål å bidra til ivaretagelse av verneverdiene, øke forståelsen for naturvern og legge til rette for gode opplevelser for de besøkende. Dette vil samtidig bidra til økt bred verdiskaping. Bred verdiskaping innebærer at man skaper verdi på flere områder samtidig – både miljømessig, sosialt, kulturelt og økonomisk. Målet er en bærekraftig utvikling som gir positive effekter for både naturen, lokalsamfunnene og menneskene som bruker områdene.

Besøksstrategien for Holandsosen avklarer i hvilken grad det er ønskelig å tilrettelegge for besøk i og i tilknytning til verneområdet og om dette er forenlig med verneverdiene.

Besøksnæringen og verneområdene er tett knyttet sammen fordi natur- og kulturverdier i verneområdene er selve grunnlaget for mange reiselivsopplevelser. Forholdet må bygge på bærekraft, der naturen beskyttes samtidig som den kan brukes til rekreasjon og opplevelse. Et viktig premiss for arbeidet med besøksforvaltning for norske verneområder er at dersom det er konkurrerende hensyn mellom de ulike målsetningene, skal ivaretagelsen av verneverdiene alltid veie tyngst.

God besøksforvaltning er viktig for å unngå slitasje og forstyrrelser, blant annet gjennom tilrettelegging, styring av trafikk og god informasjon. Samtidig kan besøk bidra til lokal verdiskaping når det skjer i samarbeid med lokalsamfunn, reiseliv og forvaltningsmyndighet.

Verneområdestyrets vurderinger gjøres på bakgrunn av verneforskrift, kunnskapen om naturverdiene og innspill fra grunneiere, lag og foreninger samt næringslivsinteresser. Mål og strategi for besøk i verneområdene er beskrevet i kapittel 3.0 og tiltak som knyttes til besøksstrategien ligger i kapittel 4.0.

Informasjon og formidling

Oppdatert og tilgjengelig kunnskap er avgjørende for god forvaltning av verneområder. For at forvaltningen skal være effektiv, må kunnskapen formidles på en måte som engasjerer og når ut til ulike målgrupper – som besøkende, lokalsamfunn, skoler, forskere og forvaltningsmyndigheter. Kunnskapen om området ligger til grunn for hvor styret mener det er forsvarlig å kanalisere de besøkende og hvilke områder styret ønsker å skåne. En kunnskapsbasert formidling styrker forståelsen for hvorfor vern er nødvendig, og fremmer samarbeid om å beskytte sårbar natur.

Mange som besøker verneområder er ikke klar over hvor sårbare arter og naturtyper faktisk er. Særlig hekkende fugl er utsatt for forstyrrelser, og selv godt ment ferdsel kan føre til negative konsekvenser for hekkesuksess og overlevelse. Informasjon er derfor en nøkkelfaktor for å sikre at verneområder blir respektert. Skilting og informasjonstavler i terrenget, digitale informasjonskanaler og samarbeid med lokale aktører som skoler,

reiseliv og frivillige organisasjoner er viktige virkemidler for å nå ut med kunnskap og regler for ferdsel.

Vega verdensarvsenter

Vega verdensarvsenter, offisielt åpnet 13. juni 2019, ligger på Gardsøya i Vega kommune og er forvaltningsknutepunkt for Vega verneområdestyre, Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv og Statens naturoppsyn (SNO). Senteret inneholder utstilling, butikk, undervisningsrom, restaurant og kontor for verneområdeforvaltningen. Senteret brukes i dag som møtepunkt for aktører med interesser i Vegaøyan Verdensarv inkludert verneområdene, som lokalbefolkning, grunneiere, næringsliv og andre besøkende. Det fungerer også som startpunkt for befaringer, undervisning og aktiviteter knyttet til Vegaøyan Verdensarv.

Utstillingene gir innblikk i den unike geologien, plante- og dyrelivet, samt historiene fra livet i verdensarvområdet. Store uteområder rundt senteret legger til rette for utendørs formidling og opplevelser.

Verneområdeforvalter bruker Vega verdensarvsenter som formidlingsarena. Vega verneområdestyre ønsker å styrke formidlingen av verneområdene fra senteret, slik at de besøkende får gratis og oppdatert informasjon om verneverdiene på Vega.

Verneområdestyret ønsker at Vega verdensarvsenter skal være en sentral arena for formidling av naturverdiene i verneområdene og av forvaltningen av disse. Gjennom utstillinger, brosjyrer, foredrag, guidede turer og interaktive tiltak skal senteret bidra til økt forståelse for hvordan menneskelig aktivitet påvirker naturen og samtidig inspirere til bærekraftige holdninger og valg. På denne måten kan verdensarvsenteret bidra til økt lokal og regional bevissthet og til et langsiktig vern basert på kunnskap og gode naturopplevelser.

Besøkpunkt og informasjonsskilt

Langs stien som går gjennom naturreservatet fra Holand til Viksås, er det plassert informasjonsskilt i begge ender.

Informasjonsskiltet på Viksås er godt synlig da det er lokalisert ved veien som går til Vega Havhotell. Stedet er i tillegg til skiltet utstyrt med en benk og egner seg godt som arena for informasjon og formidling.

Sti og parkering

Det er per i dag ikke tilrettelagt for parkering i tilknytning til stien. Vega verneområdestyre ønsker derfor å etablere parkeringsplasser med informasjonsskilt på Holand og på Viksås i tilknytning til stien.

Vega verneområdestyre har lagt til rette for ferdsel på en sti som går gjennom naturreservatet fra Holand til Viksås. Forvaltningsmyndigheten har etablert to bruer i tilknytning til stien.

I tillegg er det, gjennom samarbeid mellom grunneiere og vernemyndighet, satt opp en informasjonstavle på den gamle boplassen Sør-Nautøya i naturreservatet. For å holde menneskelig forstyrrelse av fugleliv og vegetasjon på et lavest mulig nivå, ønsker verneområdemyndigheten at dette stedet ikke markedsføres.

Merking av stien skal samordnes med andre aktører som merker stier i kommunen.

Parkering, bruer og sti driftes av Vega verneområdestyre.

Traseer og parkeringsplasser knyttet til verneområdene på Vega skal holde høy kvalitet, og det skal gis informasjon om verneområdet ved parkeringsplasser tilknyttet naturreservatet.

4.0 Tiltaksplan

Gjennomføringen av tiltak er avhengig av årlige, statlige budsjetter. Tiltaksmidler tildeles hvert år etter søknad fra Vega verneområdestyre til Miljødirektoratet. Det er foreløpig ikke opprettet bevaringsmål for verneområdet.

PRI	Beskrivelse	Kategori	Dato fra	Dato til
1	Skjøtsel og naturrestaurering etter råd fra oppdaterte skjøtselsplaner	Restaurering	01.01.2027	01.01.2037
2	Revidere skjøtselsplan	Kartlegging	01.01.2027	01.01.2029
3	Ornitologisk kartlegging	Kartlegging	01.01.2027	01.01.2037
4	Oppdatere kunnskap om vannforekomstene som knyttes til naturreservatet og eventuelt knytte tiltak til kartleggingen	Kartlegging	01.01.2027	01.01.2029
5	Fjerne ettervekst av sitkagran og kratt i og omkring hogstflater	Skjøtsel av (tre)vegetasjon	01.01.2027	01.01.2037
6	Etablere incentiver som stimulerer grunneiere og rettighetshavere til aktiv forvaltning av arealene som grenser til naturreservatet	Annet	01.01.2027	01.01.2029
7	Revidere og samkjøre tilskuddsordninger til skjøtsel i verneområdene og i verdensarvområdet	Skjøtsel av (tre)vegetasjon	01.01.2027	01.01.2029
8	Utvikle felles formidlingsstrategi og rekrutteringsstrategi for ivaretagelse av kulturbetinget naturverdier i verneområdene og i Vegaøyan Verdensarv	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2029
9	Sikre gode undervisningsopplegg for barn og unge knyttet til Holandsosen naturreservat	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2029
10	Bidra til at strendene i verneområdet holdes fri for marint avfall og oljesøl	Annet	01.01.2027	01.01.2037
11	Informasjon om verneområdet på skjerm (i butikk og på ferjer) om	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2037

	tilrettelegging og om sårbare naturverdier			
12	Bidra til å fjerne veitistel i verneområdet	Restaurering	01.01.2027	01.01.2037
13	Formidle forskningsaktivitet og forskningsresultater fra verneområdet	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2037
14	Utvikle Vega verdensarvsenter som informasjonspunkt for verneområdet	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2037
15	Remerking av stien gjennom naturreservatet	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2029
16	Holde årlige dialogmøter med grunneiere, næringsaktørene og lag og foreninger som er knyttet til verneområdet	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2037
17	Revidering av Sviplan for Holandsosen naturreservat	Kartlegging	01.01.2027	01.01.2029
18	Klopping i vått terreng i innfallsporten til naturreservatet	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2029
19	Sikre gode undervisningsopplegg for barn og unge knyttet til Holandsosen naturreservat	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2029
20	Etablering av parkeringsplass på Holand og Viksås med informasjonsskilt - i tilknytning til stien	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2029
21	Bidra til vedlikehold av sti og bruer og annet infrastruktur i - og i tilknytning til verneområdet	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2037
22	Etabler årlig vertskaps kurs for guider og verter på Vega, for å sikre god informasjonsflyt fra forvaltning til folk	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2037
23	Samordne merking av sti mer andre aktører i kommunen, som IL Vega.	Tilrettelegging og informasjon	01.01.2027	01.01.2029

5.0 Naturmangfoldloven

De miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven kapittel II kommer til anvendelse ved utøvelse av offentlig myndighet, og må vurderes når det treffes vedtak etter verneforskrifter. De miljørettslige prinsippene er kunnskapsgrunnlaget (§8), føre-var-prinsippet (§9), økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver (§11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12).

Prinsippene er ikke selvstendige vedtakshjemler, men skal legges til grunn som retningslinjer når det treffes beslutninger som berører naturmangfold etter andre bestemmelser. Dette innebærer at prinsippene skal være en del av vurderingen både ved vedtak med hjemmel i spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i verneforskrifter og ved vedtak etter naturmangfoldloven § 48. Naturmangfoldloven § 7 angir at det skal fremgå av vedtaket hvordan prinsippene er vurdert.

Naturmangfoldloven ligger også til grunn for utformingen av forvaltningsplanen. De sentrale prinsippene i dette arbeidet har vært naturmangfoldloven §§ 8-10.

Kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 står sentralt i utformingen av forvaltningsplanen. Under denne paragrafen står det at beslutninger som påvirker naturmangfoldet skal bygge på vitenskapelig kunnskap. Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i Holandsosen er beskrevet og denne kunnskapen er bakgrunnen for utformingen av forvaltningsutfordringer og "Forvaltningsmyndighetens retningslinjer". Basert på de naturfaglige registreringene som har blitt gjort i området, har Vega verneområdestyre vurdert at kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i verneområdet er godt. Føre-var-prinsippet i § 9 har derfor blitt tillagt lite vekt under utformingen av forvaltningsplanen.

Ved å føre tilsyn med bruken av området, den oppgaven SNO har, parallelt med overvåkning av tilstanden til naturverdiene vil forvaltningsmyndigheten kunne gi en vurdering av den samlede belastningen på økosystemet, etter prinsippet i naturmangfoldloven § 10. Dette vil også kunne bli en viktig del av det fremtidige kunnskapsgrunnlaget om økosystemets robusthet, og bør vurderes ved revidering av forvaltningsplanen.

Verneforskrift URL

<https://lovdata.no/forskrift/2000-12-21-1527>

Dispensasjonssøknader og saksbehandling

Søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene, sendes til Vega verneområdestyre. Søker må sørge for å innhente tillatelser fra andre myndigheter og grunneier der det er nødvendig. Naturmangfoldloven § 48 fjerde ledd inneholder særskilte krav til søknader og begrunnelse av dispensasjoner gitt etter § 48. Søknad om dispensasjon skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene.

Forvaltningsmyndigheten vil derfor måtte veilede søker om dette kravet, og det kan være aktuelt å kreve tilleggsdokumentasjon dersom søknaden ikke inneholder tilstrekkelig dokumentasjon.

Dispensasjon etter § 48 første ledd skal inneholde begrunnelse for vedtaket som viser hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette. Dette innebærer at det stilles strengere krav til begrunnelse av dispensasjoner gitt etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48 enn forvaltningslovens generelle krav til begrunnelse av vedtak. Der et tiltak krever tillatelse både etter naturmangfoldloven § 48 og etter annet regelverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt, jf. naturmangfoldloven § 48 tredje ledd. I slike tilfeller skal vedtak som hovedregel først fattes etter verneforskriften.

Før det fattes vedtak, skal tiltaket det søkes om dispensasjon til, vurderes etter prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12. Vurdering og vektlegging skal fremgå av vedtaksbrevet.

Forvaltningsmyndigheten må alltid vurdere om det skal settes vilkår, og hvilke, for å ivareta verneformålet i hver enkelt sak. Det kan være rom for at brukere av området kan få flerårige tillatelser.

Kopi av vedtaket sendes til grunneier dersom søker er en annen enn grunneier, til kommune, fylkeskommunen og til Statens naturoppsyn. I spesielle tilfeller kan det være aktuelt å legge til andre kopimottakere i tillegg, for eksempel politi.

Forskrift om miljøvedtaksregisteret krever at enkeltvedtak på utvalgte miljøområder, for eksempel dispensasjon fra verneforskrifter, skal være tilgjengelig for allmenheten. Forvaltningsmyndigheten som har truffet vedtaket er den som registrerer vedtaket i registeret. Vedtaket skal registreres senest tre virkedager etter at parten er underrettet om vedtaket, se Forskrift om Miljøvedtaksregisteret.

Dispensasjonsvedtak truffet av Vega verneområdestyre kan påklages av en “part eller annen med rettslig klageinteresse” innen 3 uker fra vedkommende part mottar underretning om vedtaket. For de som har rettslig klageinteresse, og som ikke har fått skriftlig underretning, løper fristen først fra det tidspunkt de har fått eller burde skaffet seg kjennskap til vedtaket, se forvaltningsloven § 29. Miljødirektoratet er klageinstans. En klage skal alltid sendes til det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, her Vega verneområdestyret.

Naturmangfoldloven § 48

I tilfeller der det søkes om dispensasjon for tiltak som ikke er nevnt i verneforskriften § 6 må søknaden behandles etter naturmangfoldloven § 48 som erstatter verneforskriften § 8.

Naturmangfoldloven § 48 gir forvaltningsmyndigheten hjemmel til å gi dispensasjon fra verneforskriften i tre alternative tilfeller; dersom det ikke strider mot verneformålet og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, dersom sikkerhetsmessige hensyn gjør det nødvendig, eller dersom hensynet til vesentlige samfunnsmessige hensyn gjør det nødvendig.

Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutsees, eller spesielle /særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Første alternativ dekker tilfeller hvor verneformål og verneverdier tåler enkeltstående avvik fra vernebestemmelsene, og er i utgangspunktet ment for bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser. Dispensasjonsbestemmelsen i § 48 er en kan-regel, det vil si at selv om vilkårene for å gi dispensasjon er oppfylt, så er det ingen som har krav på dispensasjon. Det er nødvendig med en bredere vurdering av om det bør gis dispensasjon. Mer informasjon: Miljødirektoratet rundskriv om forvaltning av verneforskrifter kapittel 7 ([Rundskriv](#)).

Naturmangfoldloven § 47

Naturmangfoldloven § 47 gir generelle regler om forvaltningsmyndighetens adgang til å foreta skjøtsel i verneområder. Bestemmelsen gir forvaltningsmyndigheten adgang til å utøve en viss fysisk rådighet uten grunneiers samtykke. Bestemmelsen gir også adgang til i skjøtselsøyemed å treffe tiltak som vernebestemmelsene ellers forbyr eller regulerer. Verneforskriftens unntak for skjøtselstiltak gjelder bare for skjøtsel som forvaltningsmyndigheten står for og som gjelder verneområdet. Bestemmelsen i § 47 gir ikke adgang til å pålegge grunneieren en viss bruk av området. Med hjemmel i § 47 kan det foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep.

Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden på vernetidspunktet kan ikke skje med hjemmel i § 47. Adgangen til skjøtselstiltak gir også rett til nødvendig motorferdsel innenfor hele verneområdet uten grunneiers samtykke. Dersom det er nødvendig å passere eiendom utenfor verneområdet for å komme fram, gir naturmangfoldloven § 72 adgang til det. Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføringen av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren. Tiltak som ikke kan foretas med hjemmel i naturmangfoldloven § 47 krever avtale med grunneier.

6.0 Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Id	Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
1	Landbruk – jord og skogbruk	Kapittel IV pkt. 1 og 3. Kapittel V pkt. 2 - 6. kapittel VI pkt. 2 og 3.	Vernebestemmelsene er ikke til hinder for gjødsling og bruk av overflatedyrket beiteareal på Nautøya. På øvrige arealer er det ikke tillatt med gjødsling. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende gjerder, og forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bygging av nye gjerder. Det ble vinteren 2009 gitt tillatelse til inngjerding av reservatet for å legge til rette for beiting. Ved oppføring av nye gjerder vil bestemmelsene om vedlikehold også gjelde disse. I forbindelse med avvirking av plantefelt kan det være aktuelt å gi tillatelse til motorisert transport for frakt av virke. Motorferdsel i forbindelse med tynning og avvirking av plantefelt fra andre enn forvaltningsmyndigheten krever dispensasjon fra verneforskriften. Det vil være vesentlig at det ikke blir store kjøreskader på vegetasjonen i reservatet. Derfor bør slik transport skje på frossen mark. For å hindre unødig forstyrrelse av fuglelivet i hekketida ønsker Vega verneområdestyre at tynning og avvirking skjer i perioden 31. Juli-15. april. I henhold til vernebestemmelsene er all vegetasjon i vann og på land fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Lyngbrenning er dermed i utgangspunktet ikke tillatt. Dette gjelder ikke dersom lyngbrenningen iverksettes som skjøtselstiltak av forvaltningsmyndigheten, jf. nml § 47. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå skriftlig avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Eventuelt kan forvaltningsmyndigheten inngå skriftlig avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak. Berører skjøtselstiltaket privat eiendom eller rettigheter i verneområder skal eieren eller rettighetshaver så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren. (jf. nml § 47).

2	Jakt og fiske	Kapittel IV pkt. 2. Kapittel V pkt. 8 - 10. kapittel VI pkt. 1	Det har siden 1980-tallet bygd seg opp både en elgstamme og en rådyrstamme på Vega som det jaktes på. Det drives jakt på elg og rådyr innenfor Holsndsosen naturreservat. Områdets betydning for jakt på mink er ikke kjent. Det er ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet, med unntak for hjorteviltjakt og fellefangst på mink. Det er også unntak fra båndtvangen ved ettersøk etter skadet hjortevilt. Fellefangst av mink omfatter ikke minkjakt med bruk av hund. Unntaket fra forbudsbestemmelsene gjelder derfor ikke minkjakt med bruk av hund. Minkjakt med hund må derfor eventuelt vurderes etter forskriftenes kap. VI pkt. 1 eller alternativt § 48. Det er ikke åpnet for motorisert ferdsel i forbindelse med eventuell uttransport av skutt hjortevilt. I henhold til vernebestemmelsene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til «felling av vilt som forårsaker vesentlig skade». En slik tillatelse vil kunne bli gitt dersom viltarter gjør skade på fuglelivet i reservatet. Det kreves også tillatelse fra grunneier og annet lovverk.
3	Friluftsliv	Kapittel IV pkt. 1 ,2, og 5. Kapittel V pkt. 7 og 10. Kapittel VII	Camping, teltslagning og kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt, men det er utover dette ikke noe generelt ferdselsforbud i Holandsosen naturreservat. I forhold til eventuell rydding og merking av stier er dette et tilretteleggingstiltak som krever dispensasjon fra verneforskriften. Tiltaket må vurderes opp mot formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 48.
4	Forskning og undervisning	Kapittel IV pkt. 1 og 2. Kapittel V pkt. 5 og 8	Plante- og dyrelivet er fredet innenfor naturreservatet. En del forskningsaktivitet vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjon fra vernevedtak). Forskningsaktivitet som kan legges utenfor naturreservatet bør legges utenfor.
5	Bygninger og andre installasjoner	Kapittel IV pkt. 3. Kapittel V pkt. 11. kapittel VI pkt. 3 og 4	Det er et generelt forbud mot fysiske inngrep i naturreservatet i verneforskriftens kapittel IV. Her er det listet opp ulike aktiviteter som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette

			innebærer også et forbud mot lignende inngrep. Drift og vedlikehold av Kystverkets eksisterende anlegg kan skje uten tillatelse, mens Vega verneområdestyre kan gi tillatelse til etablering av nye anlegg for kystverkets virksomhet. Dette kan eksempelvis være oppføring av skilt eller merking av skipsleier. Vega verneområdestyre kan også gi tillatelse til etablering av gjerder. I skjøtselsplan for Holandsosen naturreservat foreslås det helårsbeite med gammelnorsk sau. For å få tillatelse til helårsbeite krever Mattilsynet at dyrene har tilgang til leskjul. I denne forbindelse kan det bli aktuelt å gi dispensasjon fra verneforskriften for oppføring av leskjul. For å kunne gi en dispensasjon er det viktig at leskjulet lokaliseres sånn at det ikke kommer i konflikt med verneverdiene i reservatet. I forbindelse med vedlikehold av kraftledningen kan det være behov for dispensasjon fra verneforskriften. Ved nødvendig vedlikehold av kraftlinja må det søkes om tillatelse etter § 48 i naturmangfoldloven.
6	Motorferdsel	Kapittel IV pkt 4. Kapittel V pkt 1	I utgangspunktet er motorisert ferdsel til lands, herunder start og landing med luftfartøy, forbudt. Det gjelder også lavtflyging under 300 m og bruk av modellfly. Bruk av droner sidestilles med modellfly og er også forbudt i verneområdet. På havet er det forbud mot bruk av modellbåter. Motorferdsel i forbindelse med Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed er direkte unntatt fra forbudet mot motorferdsel. Bestemmelsen innebærer ikke unntak for øvingskjøring. For motorisert ferdsel med andre formål enn de ovennevnte må det søkes dispensasjon.

7.0 Kunnskapsgrunnlag

Forfatter	År	Tittel	Kobling
Artsdatabanken	2025	Norsk rødliste for naturtyper	https://lister.artsdatabanken.no/naturtyper/2025
Artsdatabanken	2021	Norsk rødliste for arter	https://artsdatabanken.no/arter
Artsdatabanken	2023	Fremmedartslista	https://lister.artsdatabanken.no/fremmedartslista/2023?TaxonRank=AssessedAtSameRank
Bioforsk	2007	Skjøtselsplan for Holandsosen i Vegaøyen verdensarvområde	https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/bitstream/handle/11250/2482977/Bioforsk-Rapport-2007-02-96.pdf?sequence=2&isAllowed=y
Bioforsk	2012	Sviplan for Holandsosen - plan for lyngsviing i Holandsosen naturreservat 2012	https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_vega/Sviplan-for-Holandsosen-naturreservat-2012.pdf
Fylkesmannen i Nordland	1985	Utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland fylke	https://www.nb.no/maken/item/URN:NB N:no-nb_digibok_2014031306046/open
Fylkesmannen i Nordland	2015	Forvaltningsplan for Vegaøyen verdensarvområde (2015 - 2022)	https://verdensarvvega.no/wp-content/uploads/2023/10/FORVALTNINGSP LAN-1.pdf
Lovdata	2000	Forskrift om fredning av Holandsosen naturreservat, Vega kommune, Nordland	https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2000-12-21-1527
Lovdata	2009	Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)	https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100

Miljødirektoratet	2024	Kartlegging av naturverdier - naturbase	https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/
NIBIO	2018	Skjøtselsplan for kystlynghei. Holandsosen naturreservat (2018)	https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_vega/Skjotselsplan-for-Kystlynghei_Holandsosen-naturreservat.pdf
NINA	2018	Sårbarhetsvurdering av utvalgte lokaliteter i verneområder	https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_vega/Sarbarhetsvurdering-av-utvalgte-lokaliteter-i-verneomrader-i-Vega-kommune.-Lanan-fuglefredningsomrade-Holandsosen-og-Kjellerhaugvatnet-naturreservater.pdf
Norsk klimaservicesenter (KSS)	2024	Klimaprofil Nordland	https://klimaservicesenter.no/kss/klimaprofiler/nordland
Vega kommune	2024	Kommuneplanens samfunnsdel 2025-2036	https://www.vega.kommune.no/_f/p1/i99735f64-0287-4de0-9b4e-8055a9ae6364/samfunnsdel-25112024.pdf
Vega verneområdestyre	2020	Besøksstrategi for verneområdene på Vega	https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_vega/Besoksstrategi-2022.pdf